

งานวิจัยและข้อเขียนที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการปกครองประเทศนั้น เท่าที่ค้นคว้ายังไม่พบโดยตรง ที่มีเป็นการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตในระดับมหาวิทยาลัยต่อการเมืองหรืองานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี มโนทัศน์ทางการเมืองของนักเรียน ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ปี พ.ศ. 2510 สุจิต บุญบงการ¹ ได้ทำการศึกษาทัศนคติทางการเมืองระหว่างนิสิตสามพวก คือนิสิตที่เรียนทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นิสิตที่เรียนทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กับนิสิตที่เรียนทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ตัวอย่างประชากรได้จากนิสิตปีสุดท้ายจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นิสิตที่เรียนทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มีความสนใจทางการเมืองมากกว่านิสิตอีกสองพวก และพบวานิสิตที่เรียนระดับอุดมศึกษามีความตระหนักถึงบทบาทของรัฐบาลเป็นผู้ที่สนใจในกิจกรรมของรัฐบาลและทางการเมือง นิสิตเห็นว่ากิจกรรมต่างๆของรัฐบาลไม่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตน

1

Suchit Bunbongkarn , Thai Student's Political Interest and Attitudes, The Journal of Sciences, (October, 1969), pp. 168 - 187

และ วรรณไวทยากร โครงการตำรา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, (พระนคร ไทยวัฒนาพานิช 2514) หน้า 11

ปี พ.ศ. 2511 ชาญ อันวงศ์² ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร ปี พ.ศ. 2511 เครื่องมือ เก็บข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด รวม 35 ข้อ ใช้ประชากรซึ่งเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ 200 คน พบว่า ในเรื่องความรู้ความเข้าใจ เรื่องประชาธิปไตย นักเรียนส่วนมากเข้าใจในเนื้อหาวิชา แต่มีความเข้าใจไม่ตรงกัน ในด้านความรู้และความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยจากกิจกรรมนั้น นักศึกษาส่วนมากมีความ เข้าใจพอสมควร

ปี พ.ศ. 2512 อุเทน บัญญา³ ได้ทำการศึกษาทัศนคติของ นิสิตจุฬาลงกรณ มหาวิทยาลัยต่อการเมือง โดยใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 720 คน ซึ่งสุ่มจากนิสิตสาม กลุ่ม คือนิสิตคณะรัฐศาสตร์ นิสิตคณะอื่นที่เรียนทางรัฐศาสตร์บ้าง และนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้ เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มาเลย การรวบรวมข้อมูล ใช้แบบวัดทัศนคติต่อการเมืองที่ผู้วิจัย สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า นิสิตคณะรัฐศาสตร์กับนิสิตคณะอื่นที่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์มา บ้าง มีทัศนคติต่อการเมืองไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตคณะอื่นที่ไม่ได้เรียนวิชาทางรัฐศาสตร์ มาเลย มีทัศนคติต่อการเมืองต่ำกว่านิสิตสองกลุ่มแรก นิสิตชั้นปีที่ 1 กับนิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติต่อการเมือง ไม่แตกต่างกัน นิสิตชาย มีทัศนคติต่อการเมืองดีกว่านิสิตหญิง

² ชาญ อันวงศ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์บัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511)

³ อุเทน บัญญา การศึกษาทัศนคติของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อการเมือง (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513)

ปี พ.ศ. 2514 วัลลภ พุ่มพวง⁴ ได้ศึกษาความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากประชากรในจังหวัดมหาสารคาม ที่มีบรรณกิจภาวะ เรียบจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และไม่ได้เรียนต่อ พบว่าในส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจในระบบประชาธิปไตยน้อย คือ เข้าใจเรื่องหน้าที่ และความรับผิดชอบ เพียง 32% และการใช้สิทธิและเสรีภาพ 45% เท่านั้น ด้านความรู้เกี่ยวกับการปกครองประเทศ โดยทั่วไปคนไทยกลุ่มนั้นมีความคิดเห็นถูกต้อง 50% ที่เข้าใจว่าไทยปกครองในระบบประชาธิปไตย แต่ไม่เข้าใจในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยว่าประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศด้วย

ปี พ.ศ. 2516 กัญญา สุวรรณกิจบริหาร⁵ ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อการปกครอง และการเมืองไทย โดยศึกษาจากนักเรียนพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย ที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2515 ผลของการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ไม่ได้เรียนวิชาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง จะมีความรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง ขบวนการเมือง ตลอดจนการวิเคราะห์การเมือง อยู่ในระดับปานกลาง แต่นักศึกษาที่เรียนวิชาเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง จะมีความรู้ ความ

⁴ วัลลภ พุ่มพวง ความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514)

⁵ กัญญา สุวรรณกิจบริหาร ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลที่มีต่อการปกครอง และการเมืองไทย (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516)

ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง ขบวนการเมือง และการวิเคราะห์การเมือง ได้ดีกว่าพวกที่ไม่ได้เรียน นักเรียนพยาบาล ส่วนใหญ่ จะมีความเข้าใจการเมือง และการปกครองถูกต้องตามความเป็นจริง แม้มีนักศึกษาประมาณร้อยละ 10 ของผู้ที่ได้เรียน วิชาเกี่ยวกับการปกครอง และนักศึกษาประมาณร้อยละ 25 ของผู้ที่ไม่ได้เรียน มีความสามารถในการวิเคราะห์การเมืองค่อนกว่านักศึกษากลุ่มใหญ่

ในปี พ.ศ. 2517 วงษ์ เลิศไพศาล⁶ ได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศึกษาความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้ายที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้พบว่า

1. นิสิตมีความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พอสมควร ไม่สูงนัก
2. นิสิตขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในความสามารถของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเห็นว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มักปฏิบัติงานเกินขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของตน
3. นิสิตมีความต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอุดมคติของตน เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละโดยไม่คำนึงถึงว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด

ปี พ.ศ. 2517 วรรณวิมล หนิมพานิช⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่องมโนทัศน์การมีส่วน

⁶วงษ์ เลิศไพศาล วัฒนธรรมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตปีสุดท้าย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อฐานะและบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517)

⁷วรรณวิมล หนิมพานิช มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517)

ร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครในปีการศึกษา 2517 จำนวน 225 คน และครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาของบิตามารคาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
2. รายได้ของบิตามารคาไม่มีความสัมพันธ์ กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
3. อาชีพของบิตามารคาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การฟังการอภิปราย การร่วมเดินขบวน การร่วมกิจกรรมในโรงเรียน และการเลือกตั้งคณะกรรมการในโรงเรียน
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ไม่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับการให้ผู้มีอายุ 18 ปีขึ้นไปมีสิทธิเลือกตั้ง

งานวิจัยของต่างประเทศ

ปี ค.ศ. 1965 David Easton และ Jack Dennis⁸ ได้ทำการศึกษา เรื่อง the Child's Image of Government ใช้ตัวอย่างประชากรจากเด็กนักเรียน ตั้งแต่เกรด 2 ถึงเกรด 8 เป็นเด็กผิวขาวที่เลือกมาจากลูกคนในระดั๋กลางและลูกพวกที่ไร้แรงงาน การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ และตอบคำถามในกระดาษ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

1. ในสหรัฐอเมริกา มีผู้สนับสนุนรัฐบาลอย่างกว้างขวางพบว่าโดยเฉลี่ยแล้ว เด็กนักเรียนต้องการมีประสบการณ์มากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางพื้นฐานในมโนทัศน์ (concept) ที่เกี่ยวกับรัฐบาล การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้นักเรียนมีภาพพจน์ถ้อยตามความต้องการของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

2. จากข้อมูลที่ได้ ยืนยันสิ่งสำคัญ 2 อย่างคือ

- 2.1 เด็กเริ่มมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐบาลว่าเป็นสิ่งที่เห็นได้ เป็นบุคคลที่สามารถมองเห็นได้ เช่นประธานาธิบดี
- 2.2 เมื่อเด็กติดต่อกับรัฐบาลจะเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นชีวิตทางการเมือง ซึ่งเป็นความรู้สึกไปในทางที่ดี (positive)

⁸ David Easton, and Jack Dennis, "the Child's Image of Government", American Politics Research and Readings, ed. by Stephen V. Monsma, and Jack R. Van Der Slik, (New York : Holt, Rinehart and Winston Inc. , 1970), pp. 22 - 40.

3. บุคคลแรกที่นักเรียนรู้จักในรัฐบาลคือประธานาธิบดี แสดงว่าเด็กได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกทางการเมืองที่พร้อมจะเปิดเผยกับบุคคลอื่น จากการที่เด็กรู้จักรัฐบาล ทำให้เด็กรู้จักสถาบันอื่นอีก เช่น รัฐบาล ระบบการปกครอง การออกเสียงเลือกตั้ง จากการที่เด็กรู้จักรัฐบาลนี้ทำให้รู้จักสถาบันอื่นๆด้วย

ปี ค.ศ. 1971 Jacob Allan Hurwitz⁹ ได้ทำการศึกษาเรื่อง

"Political Efficacy Among Israeli Youth: Belief In Governmental Responsiveness and Political Effectiveness in Hybrid Political

System " การศึกษาเรื่องนี้มีความเชื่อว่าคุณสมบัติทางการเมืองประกอบด้วยความเชื่อสองอย่าง คือความเชื่อในความรับผิดชอบของรัฐบาล และความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมือง จากการวิจัยพบว่าเด็กหนุ่มสาวชาวอิสราเอลมีความเชื่อในความรับผิดชอบของรัฐบาลสูง แต่มีความเชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้จากเด็กชั้น 5 8 และ 11 ของโรงเรียนในเทลอะวีฟ และ Beersheba พบว่า เด็กที่เกิดทางตะวันตกของประเทศ เป็นพวกที่สนับสนุนมาตรฐานทางประชาธิปไตย (Democratic Norms) เชื่อในความรับผิดชอบของรัฐบาลสูง แต่เชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำกว่าพวกที่เกิดทางตะวันออก แต่พวกที่เกิดทางตะวันออกสนับสนุนพรรคการเมืองสูงกว่าพวกตะวันตก

⁹ Jacob Allan Hurwitz, "Political Efficacy Among Israeli Youth : Belief In Governmental Responsiveness and Political Effectiveness in Hybrid Political System, Dissertation Abstracts International, vol. 32 No. 9 (March , 1972), p. 5307 - A .

พวกคอลเลกทีวิสต์ (Collectivists : คือพวกที่เชื่อในความรับผิดชอบ
 รัฐบาลสูง แต่เชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองต่ำ) จะมีมากในพวกที่มีอุดมการณ์
 Zionist รุนแรง ตรงกันข้ามกับพวกอินดิวิดวลลิสต์ (Individualists : คือ
 พวกที่เชื่อในประสิทธิภาพทางการเมืองสูง แต่เชื่อในความรับผิดชอบของรัฐบาลต่ำ)
 เป็นพวกที่มีอุดมการณ์ Zionist น้อยกว่าพวกแรก และพบอีกว่าพวกที่เชื่อในความ
 รับผิดชอบของรัฐบาลสูง จะสนับสนุนมาตรฐานประชาธิปไตยสูง ส่วนพวกที่เชื่อใน
 ประสิทธิภาพทางการเมืองสูงจะสนับสนุนพรรคการเมืองสูง

ปี ค.ศ. 1972 Jean Pierre Richert¹⁰ ได้ทำการศึกษาเรื่อง

"Children and Politics in Quebec : A Comparative Study of Political
 Cultures " วัตถุประสงค์ในการวิจัยก็เพื่อจะทดสอบสมมติฐานที่ว่าเด็กแคนาดาที่มีวัฒนธรรม
 แบบอังกฤษ กับเด็กแคนาดาที่มีวัฒนธรรมแบบฝรั่งเศส มีความคิดเห็นต่าง

¹⁰Jean Pierre Richert , " Children and Politics in Quebec:
 A comparative Study of Political Cultures " Dissertation
Abstracts International, vol. 33 No. 8 (february, 1973),
 p. 4501 - A .

การเมืองแตกต่างกัน ผลของการศึกษาพบว่า เด็กแคนาดาที่มีวัฒนธรรมแบบฝรั่งเศสมีเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ (National Identity) น้อยกว่าเด็กแคนาดาที่มีวัฒนธรรมแบบอังกฤษ จากการศึกษาพบว่าเด็กแคนาดาอังกฤษ มีความภักดีต่อประเทศแคนาดา ในขณะที่เด็กแคนาดาฝรั่งเศสมีความภักดีต่อแคว้น ควิเบก ข้อมูลได้ยืนยันอย่างแน่นอนว่าเด็กแคนาดาอังกฤษมีแนวโน้มเป็นพลเมืองที่ช่วยตนเอง ขณะที่เด็กแคนาดาฝรั่งเศสเป็นพลเมืองที่โดยถูกบังคับ เด็กแคนาดาอังกฤษยังมีความสามารถทางการเมือง และพอใจที่จะร่วมในกระบวนการทางการเมืองมากกว่าเด็กแคนาดาฝรั่งเศส ในด้านการสนับสนุนรัฐบาล พบว่าเด็กแคนาดาอังกฤษเป็นพวกที่ปฏิบัติหน้าที่ของประชาชนที่พึงมีต่อประเทศ คือ ส่วนที่ใส่เข้าไป (input oriented) ส่วนเด็กแคนาดาฝรั่งเศสเป็นพวกที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ หรือสิ่งที่ออกมา (output oriented) นอกจากนั้นข้อมูลยังยืนยันว่าเด็กสองกลุ่มสนับสนุนพรรคการเมืองต่างกัน นิยมผู้นำทางการเมืองต่างกัน ทั้งนี้เพราะเด็กสองกลุ่มมีกระบวนการทางสังคมที่แตกต่างกัน

ปี ค.ศ. 1972 William Edward Hulbary ¹¹ ทำการศึกษาเรื่อง

"Adolescent Political Self - Images and Political Involvement: the Relative Effects of High School Black Studies Course and Prior Socialization " โดยได้ข้อมูลจากนักเรียน 186 คน เป็น ผิวขาว 98 คน ผิวดำ 88 คน เป็นนักเรียนในเมือง Muncie เมือง North เมือง Judson เมือง Indiana

¹¹William Edward Hulbary, "Adolescent Political Self - Images and Political Involvement : the Relative Effects of High School Black Studies Course and Prior Socialization," Dissertation Abstracts International, vol. 33 No. 12 (June, 1973), p. 6980-A .

และ Chicago จากการศึกษาข้อมูลพบว่า เด็กนิวยอร์กมีการยกย่องตนเองมากขึ้น แต่ความรู้สึกเป็นผู้นับอำนาจ มีน้อยกว่าพวกนิวยอร์ก พวกนิวยอร์กจากครอบครัวที่ถูกกักกัน จะแสดงความผูกพันกับระบบการเมืองน้อย พวกนิวยอร์กและนิวยอร์กมีความคิดเห็นคล้ายกันต่อรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่พวกนิวยอร์กพอใจที่จะทำการรุนแรงทางการเมืองมากกว่า อย่างไรก็ตามไม่มีหลักฐานแสดงว่า พวกนิวยอร์กที่ถูกกักกันจะเป็นพวกที่ไม่ยอมรับตนเองและตนเองไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

งานเขียนที่เกี่ยวข้อง

ในการปกครองประเทศนั้น ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช¹² ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือต้องการปกครองให้ประชาชนอยู่สุขเย็นใจ ไม่ใช่ปกครองเพื่อความอยู่สุขเย็นใจของผู้ปกครอง อำนาจที่จะทำให้คนในบานเมืองอยู่รวมชีวิตกันเป็นสุข ก็อยู่ในกำมือของประชาชน ถ้าผู้ปกครองปกครองประเทศไม่ดี ประชาชนก็มีสิทธิเปลี่ยนผู้ปกครองเสียได้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้แข่งขันกัน เพื่อกำหนดตัวบุคคลเข้ามามีอำนาจในการปกครอง โดยเชื่อในคุณค่าของเสรีภาพและความเท่าเทียมกัน¹³

รากฐานที่แท้จริงของการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตยก็คือคน การจะให้ประชาธิปไตยเกิดขึ้นและพัฒนาไปอย่างมีระเบียบก็ต้องพัฒนาที่ตัวคนให้มีความรู้ด้านการปกครองแกรราษฎร ให้เกิดความสำนึกทางการเมือง มีวัฒนธรรมทางการเมือง และ

¹² ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, แฟ้มการเมือง (บุญสวัสดิ์ คงใจ เอกราช, จัดพิมพ์ ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ 2513) น. 115

¹³ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, การเมืองและพรรคการเมืองของไทย (พระนคร : โอเคียนสตรี 2511) น. 12

พัฒนาการเมืองไปตามลำดับชั้น Verba¹⁴ กล่าวว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีแหล่งกำเนิด 2 แหล่ง คือประสบการณ์ที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง และมีอิทธิพลต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองหรือการปกครองโดยตรง

Almond และ Powell¹⁵ กล่าวว่าวัฒนธรรมทางการเมืองมีอยู่ 2 อย่าง คือกระบวนการที่เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง และค่านิยมตั้งแต่เป็นเด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ เรียกว่ากระบวนการสังคมประภิต (Socialization) กับกระบวนการของการมีเหตุมีผลที่จะวิเคราะห์วิจารณ์การกระทำหรือการแสดงออกทางการเมือง เรียกว่า Secularization นอกจากนี้ปรากฏการณ์ต่างๆที่จะเห็นได้จากวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่

- 1. Cognitive Orientations คือการรู้ถึงวัตถุประสงค์ทางการเมืองและความเชื่อทางการเมือง
- 2. Affective Orientations ได้แก่ความรู้สึกต่างๆที่มีต่อวัตถุประสงค์หรือองค์การทางการเมือง

¹⁴ Sidney Verba , "Comparative Political Culture", Political Culture and Political Development, ed. by Lucian W. Pye, and Sidney Verba, (Princeton : Princeton University Press , 1965), pp. 550 - 551 .

¹⁵ Gabriel A. Almond , and G. Bingham Powell , Jr., Comparative Politics : A Developmental Approach, (Boston, : Little Brown and Company, 1966), p 24 .

3. Evaluative Orientation ได้แก่การประเมินความคิดต่างๆที่มีต่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง โดยเอาค่านิยมเข้าวัดวัตถุประสงค์ หรือเหตุการณ์ทางการเมือง การพัฒนาทางการเมืองเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้¹⁶

1. การเคารพต่อเสียงส่วนใหญ่ และการมีโอกาสเข้าร่วมมือกับบุคคลอื่น การอยู่อย่างเท่าเทียมกัน และการเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง

2. การยอมรับต่อการปกครองและระบบงานทั่วไป เพื่อเพิ่มความสามารถของระบบการเมือง เช่นการดำเนินงานสาธารณะและการต่อสู้โต้แย้งเพื่อคนส่วนใหญ่

3. การพหุคณโยบายของรัฐบาลที่บริหารประเทศในรูปขององค์การ การปฏิบัติตามหน้าที่ และการมีส่วนร่วมในองค์การหรือสถาบันมากยิ่งขึ้น

การเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลนั้น ตามทฤษฎีได้แบ่งออกเป็นชั้นๆ 5 ชั้น¹⁷

ดังนี้

1. ขั้นมูลฐาน เป็นตอนที่เด็กได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม เรียนรู้ทัศนคติ ค่านิยม ความสัมพันธ์ของบทบาทต่างๆของบุคคล จนเกิดความเชื่อ กลายเป็นพฤติกรรม

16

Lucian W. Pye, Political Culture and Political Development, ed. by Lucian Pye and Sidney Verba (Princeton: Princeton University Press, 1965), p 13

17 ปรึษา หงษ์ไกรเลิศ ประชาธิปไตยสำหรับคนไทย การเมืองสำหรับ

ประชาชน เล่ม 9-10 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2518)

น. 17-24

2. เป็นชั้นที่เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆจากชั้นมูลฐาน ทำให้เกิดความสำนึก และเชื่อว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
3. เป็นชั้นการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคลและเข้าใจการเมืองในทัศนตามที่ได้รับการฝึกฝนมา
4. เป็นชั้นที่บุคคลสนใจในกิจการของบ้านเมือง พิจารณาเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีบทบาททางการเมือง และแสดงทัศนะของตนออกมาว่ามีทัศนะเป็นไปในรูปใด
5. เป็นชั้นที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่ของวัฒนธรรมและสื่อสารมวลชนจากต่างประเทศ และเกิดความคิดเห็นคล้อยตาม

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นบุคคลรุ่นใหม่ที่จะรับมรดกทางการเมืองจากคนรุ่นเก่าต่อไป บุคคลกลุ่มนี้ควรได้รับการพัฒนาความรู้ทางการเมือง มีวัฒนธรรมทางการเมือง และมีทัศนทางการเมืองที่ถูกต้อง โดยความจริงแล้วนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาต่างมีความสนใจทางการเมือง และมีความต้องการที่จะเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง การปกครองประเทศอยู่มาก จากผลการวิจัยของนาย Richard C. Remy¹⁸ พบว่านักเรียนอเมริกันมีความคิดเห็นว่า วิชาหน้าที่พลเมืองและวิชาว่าด้วยการปกครองมีความจำเป็นต่อการสร้างพื้นฐานในการปกครองประเทศ สิ่งที่นักเรียนต้องการเรียนรู้มาก คือวิธีการที่จะคิดเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมทางการเมือง และการที่จะใช้ค่านิยมทางการเมืองประเมิณปัญหาการเมืองในด้านต่างๆ สำหรับเนื้อหาสาระที่นักเรียนสนใจมาก ได้แก่เรื่องราวทางการเมืองที่จะก่อ

¹⁸ Richard C. Remy, "High School Seniors' Attitudes Toward Their Civics and Government Instruction", Social Education, (October, 1972), pp. 590 - 622 .

ให้เกิดสงครามหรือสันติภาพ เรื่องถัดมาได้แก่รัฐสภา ศาล และความสัมพันธ์ของการเมืองกับเชื้อชาติ ผลการวิจัยนี้ได้สรุปไว้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการปรับปรุงด้านการสอนเสียใหม่ นักเรียนต้องการที่จะเรียนรู้วิธีวิเคราะห์และประเมินผลทางการเมืองมากกว่าที่จะเรียนรู้แต่ข้อเท็จจริงเท่านั้น นอกจากนั้นนักเรียนยังต้องการให้ห้องเรียนเป็นที่ฝึกฝนพื้นฐานของการปฏิบัติทางการเมืองด้วย หลวงนรกิจบริหาร¹⁹ ให้ความเห็นว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปกครองโดยตรง คือรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญนอกจากจะเป็นกฎหมายสูงสุดแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่กำหนดรูปแบบและโครงสร้างของรัฐ กำหนดขอบเขตแห่งสิทธิหน้าที่ของรัฐ ของรัฐบาล และของพลเมือง ทำให้ทราบได้ว่าอำนาจต่างๆที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญมีความสัมพันธ์กันอย่างไร อันจะโยงไปถึงระบบหรือวิธีการบริหารตลอดจนกลไกในการบริหารด้วย

สมพงศ์ เกษมสิน²⁰ สรุปไว้ว่าจุดมุ่งหมายอันแท้จริงของรัฐธรรมนูญ คือการให้ราษฎรมีเสรีภาพมากที่สุด และที่สำคัญที่สุด คือการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ อมร รักษาสัตย์²¹ ให้ความเห็นว่าตามหลักการปกครองประเทศนั้น นิยมแยก

¹⁹หลวงนรกิจบริหาร การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช 2517) น. 155

²⁰สมพงศ์ เกษมสิน การปกครองของไทย (นครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี :
ไทยวัฒนาพานิช 2515) น. 63

²¹อมร รักษาสัตย์ "การบริหารราชการแผ่นดิน กับความมั่นคงของชาติ"
การพัฒนาความมั่นคงของชาติ รายงานการประชุมใหญ่ทางวิชาการ ครั้งที่ 2
(พระนคร : ยุทธนาการพิมพ์ 2512) น. 92-94

อำนาจอธิปไตยที่เป็นอำนาจสูงสุดออกให้องค์กรต่างๆใช้ คือส่วนที่ตรากฎหมาย (Rule making) เรียกว่านิติบัญญัติ ส่วนที่มีหน้าที่นำข้อบังคับต่างๆมาปฏิบัติให้ได้ผลสำเร็จ (Rule application) เรียกว่าบริหารและส่วนที่พิจารณาว่าผู้ใดทำผิดวัตถุประสงค์ของกฎหมาย หรือข้อบังคับต่างๆของสังคม (Rule judging) เรียกว่า ตุลาการ หน่วยงานทั้งสามฝ่ายจะทำงานร่วมกัน การปกครองประเทศจึงจะได้ผลดี ฝ่ายบริหารจึงควรมีความสำคัญมาก เพราะแม้ทั้งสามฝ่ายต่างมีอำนาจเท่ากัน และอิสระแก่กัน แต่เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายแล้ว จะไม่ก่อให้เกิดผลตามลำพัง ต้องอาศัยฝ่ายบริหารเป็นผู้นำไปปฏิบัติให้ได้ผลเต็มที่ และเมื่อมีผู้ละเมิดกฎหมาย ฝ่ายบริหารก็ดำเนินการจับกุมให้ฝ่ายตุลาการตัดสินความผิด เมื่อตัดสินแล้ว ฝ่ายบริหารก็เป็นผู้นำไปปฏิบัติอีก ดังนั้นกิจการต่างๆของรัฐ จะดำเนินไปได้สำเร็จหรือไม่เพียงไร อยู่ที่ฝ่ายบริหารทั้งสิ้น การบริหารราชการแผ่นดินจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง

ป๋วย อึ๊งภากรณ์²² ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การที่การปกครองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ต้องประสบกับความล้มเหลวนั้น มีสาเหตุใหญ่ๆ คือ

1. มีการชิงอำนาจกันในระบอบการปกครองโดยวิธีที่ไม่ชอบธรรม
2. ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศไม่ได้เข้าร่วมในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง และ
3. กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆมีความเห็นแก่ตัว แข่งแย่งกันมีอำนาจ ทำให้เกิดการแตกแยก

²²ป๋วย อึ๊งภากรณ์ "ประชาธิปไตยของไทย" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 12 ฉบับที่ 10 ตุลาคม 2517 หน้า 36-39

ครั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในปลายปี พ.ศ. 2516 ทำให้การปกครองของประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2517 ก็ได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนมากขึ้นกว่าเดิม มีการเลือกตั้ง และรัฐบาลก็มาจากตัวแทนของประชาชนเข้าบริหารประเทศ แต่จากการที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นนี้ ทำให้เกิดการเดินขบวนประท้วง เรียกร้องผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ของประเทศ การเรียกร้องบางอย่างก็อยู่ในขอบเขตของกฎหมายและสิทธิเสรีภาพที่พึงกระทำได้ แต่บางอย่างก็ทำเกินขอบเขตจนเกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะความบกพร่องที่เกิดจากการขาดการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

John Locke ²³ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การปกครองนั้นก็คือสัญญาสังคมที่คนเราได้สมัครใจมอบอำนาจและสิทธิของเขาบางส่วนให้แก่อำนาจส่วนกลาง เพื่อเสรีภาพ และสิทธิของเขาที่เหลืออยู่จะได้รับการคุ้มครองป้องกันไว้

เกษม อุทยานิน ²⁴ ให้ความเห็นว่า ตามอุดมการณ์นั้น รัฐคือกลุ่มคนที่ทำงานมุ่งต่อความผาสุกความเจริญแห่งชีวิตร่วมกัน ด้วยการส่งเสริมอำนาจของชาติ รักษาความยุติธรรม และส่งเสริมความเจริญค้ำจุนสังคมและอารยธรรม หน้าที่เดิมของรัฐมุ่งทางด้าน

²³ เกษม อุทยานิน ความรู้เกี่ยวกับรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช 2511) หน้า 21

²⁴ เกษม อุทยานิน เรื่องเดียวกัน หน้า 38

การคุ้มครอง (protective function) นอกนั้นเป็นหน้าที่ของ เอกชนและครอบครัว แต่เมื่อรัฐขยายตัวกว้างขวางขึ้น หน้าที่ของเอกชนหลายอย่างก็ด้ายมาเป็นหน้าที่ของรัฐ คำเน้นการแทน โดยเฉพาะค่านบริการสังคม (social service) หน้าที่ของรัฐจึง เป็นทั้งการคุ้มครองและการบริการ

เป็นที่ทราบกันดีว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองของ ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน²⁵ การปกครองแบบนี้ขึ้นอยู่กับความ สัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ รัฐต่อ พลเมือง หรือเอกชนต่อเอกชนก็ได้ ปราชญา กล้าหาญ²⁶ ให้ความเห็นว่าโดยที่การ ศึกษาถึงการปกครองนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคืออำนาจอธิปไตย แต่ขณะเดียวกันก็ต้องศึกษาถึง เสรีภาพส่วนบุคคลควบคู่ไปด้วย

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับการปกครองประเทศนั้น สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์²⁷ กล่าวว่าอาจแยกความสัมพันธ์ออกได้ 2 ส่วนคือ

25

Alvin Stanchos , Jr., " Democracy, Citizenship, and Politics, the Social Studies, vol. 62 No. 7 (December, 1971), p. 307

²⁶ปราชญา กล้าหาญ "สภาพความเป็นประชาธิปไตยของไทย" สัปดาห์การเมือง โดย ชัยอนันต์ สมุทรวานิช เศรษฐพร กุศรัพีทักษ์ และแสง รัตนมงคลมาศ บรรณาธิการ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช 2514) หน้า 239

²⁷สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์ "การพัฒนาการเมืองในระดับมูลฐาน" รายงานการประชุมใหญ่ทางวิชาการครั้งที่ 2 การพัฒนากับความมั่นคงของชาติ สมาคมไทยอเมริกา (พระนคร : ยุทธนาการพิมพ์ 2502), น. 75-76

1. ส่วนที่เป็นหน้าที่ของประชาชนที่พึงมีต่อการเมืองของประเทศ หรือที่เรียกว่า ส่วนที่ใส่เข้าไป (Input function) ได้แก่ความรู้เรื่องการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองของประเทศ การแสดงออก การรวมกลุ่ม และการแสดงความคิดเห็นในปัญหาของการเมืองของประเทศ เพื่อให้ผู้บริหารประเทศรับรู้และนำไปปฏิบัติ

2. ส่วนที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันการเมืองของประเทศ หรือส่วนที่เป็นผลออกมา (Output function) ได้แก่การวางระเบียบข้อบังคับ การนำระเบียบข้อบังคับไปปฏิบัติ การตัดสินใจภาคให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ จึงเห็นได้ว่าส่วนที่ใส่เข้าไป คือคุณภาพของประชากร ถ้าพลเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการเมืองตามความสามารถแล้ว จะเป็นผลให้สถาบันทางการเมืองของประเทศ คือฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการทำหน้าที่ของตนตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมจะเป็นผลคือการปกครองประเทศด้วย.

